

درآمدی بر عقلانیت سیاسی

در ایران

تألیف:

حسین امانیان

انتشارات پرسمان

امانیان، حسین

درآمدی بر عقلانیت سیاسی در ایران / تألیف حسین امانیان - تهران: پرسمان، ۱۳۸۳.

ISBN 964 - 8079 - 48 - X

فهرست نویسنده بر اساس اطلاعات قبلی.

کتابنامه

۱. اصطلاح‌طلبی - ایران. ۲. املیت ملی ایران ۳. سیاست و حکومت - قرن ۱۴.

الف، عنوان.

۹۵۵/۰۸۲

DSR۱۴۷۸/الف۷۷۴۴

۳۰۰۸۸ - ۸۳

کتابخانه ملی ایران

درآمدی بر عقلانیت سیاسی در ایران

نام کتاب:

حسین امانیان

مؤلف:

انتشارات پرسمان

ناشر:

مرکز خدمات فرهنگی مطهر

طراحی، لیتوگرافی، چاپ و صحافی:

اؤل/۱۳۸۴

نوبت و سال چاپ:

ISBN 964 - 8079 - 48 - X

شابک:

۵۰۰۰

شمارگان:

۱۳۰۰۰ ریال

قیمت:

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
■ سخنی با خوانندگان.....	۷
■ چشم‌اندازی به انقلاب و اصلاح‌گری در ایران (فرایند عقلانیت سیاسی).....	۱۲
- شرایط اجتماعی و سیاسی جامعه امروز ایران.....	۲۰
- شرایط سیاسی و اجتماعی ایران بعد از جنگ (۷۶ - ۱۳۶۷).....	۲۶
- تقاضای سیاسی جامعه در قالب اصلاحات و تغییرات سیاسی.....	۳۴
- اصلاح یا انقلاب در انقلاب.....	۳۵
- نحوه آرایش اصلاح‌طلبان و تندروها در ایران با سکوی قدرت.....	۴۱
- منابع و مآخذ.....	۴۷
■ رفتارشناسی سیاسی و الگوی رأی‌گیری در ایران.....	۴۹
- عوامل مؤثر تاریخی در رفتارشناسی ایرانیان.....	۵۰
- رفتارشناسی سیاسی ایرانیان در قالب تحلیل گفتمانی گروه‌های مرجع.....	۵۳
- منابع و مآخذ.....	۶۴
■ فرایند عقلانیت سیاسی در ایران (گذشته - حال - آینده).....	۶۵
- تاریخچه.....	۶۵
- روند عقلانی شدن سیاست و دولت پس از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران.....	۶۹
- بومی کردن فرایند عقلانی شدن سیاست در ایران.....	۷۲
- عقلانیت سیاسی، دولت و جامعه در ایران.....	۷۸

- علل اقتدارگرایی دولت در ایران ۸۰
- منابع و مآخذ ۸۹
- نخبگان و فرایند نخبه‌گرایی در ایران (گردش نخبگان) ۹۰
- ماهیت نخبگان بعد از انقلاب اسلامی ۹۲
- تحولات اواخر دهه ۷۰، از همگامی در جهت انفکاک نخبه‌گرایی و گامی در جهت
اتلاف نخبگان ۹۷
- منابع و مآخذ ۱۰۱
- کالبد شکافی یک نظریه؛ دانشگاه و گفتگوی تمدنها، نماد عقلانیت سیاسی ۱۰۲
- تبیین گفتگوی تمدنها و جایگاه دانشجو و نیروی دانشگاهی در آن ۱۰۵
- منابع و مآخذ ۱۱۳
- شناخت چالش‌های امنیتی ایران، پیش شرط عقلانیت سیاسی ۱۱۴
- مبانی نظری امنیت ۱۱۵
- چالش‌های امنیتی ج.ا.ایران از ۱۳۵۷ تا ۱۳۶۷ (پایان جنگ) ۱۲۰
- ۱- الگوی تعارضی و امنیتی در قالب شورشی‌های قومی و گروه‌های سیاسی و ضدانقلاب ۱۲۱
- ۲- الگوی تعارضی - امنیتی دوم، براندازی انقلاب اسلامی در چارچوب کودتا و عملیات نظامی ۱۲۳
- ۳- الگوی تعارضی - امنیتی در قالب جنگ ۱۲۶
- چالش‌های امنیتی از سال ۱۳۶۷ تا کنون ۱۲۷
- ۱- الگوی تعارضی و امنیتی در قالب اصلاحات سیاسی و اقتصادی در یک جامعه در حال گذار ۱۲۷

۲ - الگوی نعارضی - امنیتی در قالب فروپاشی شوروی سابق و سایر مسایل منطقه‌ای.....	۱۲۹
۳ - الگوی نعارضی - امنیتی در قالب تحولات اجتماعی در ایران.....	۱۳۱
- جالشیهای امنیتی فراواری ج.ا.ایران.....	۱۳۵
- آسیب‌شناسی امنیتی در سطح نخبگان.....	۱۳۸
- آسیب‌شناسی امنیتی در سطح مردم.....	۱۴۱
- آسیب‌شناسی امنیتی در سطح لایه مبانی.....	۱۴۲
- نتیجه‌گیری.....	۱۴۴
- منابع و مآخذ.....	۱۴۵
■ ضرورت عقلانیت سیاسی در عرصه فرهنگ (شناخت ابزارهای نوین تبلیغی) ..	۱۴۷
- ابزارهای فرهنگی (کلیات و مبانی).....	۱۴۸
- ابزارهای فرهنگی در ایران.....	۱۵۹
- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....	۱۶۷
- پیشنهادات و انتقادات.....	۱۶۹
- منابع و مآخذ.....	۱۷۲

سخنی با خوانندگان

فرایند عقلانی شدن از جمله مقولات بحث‌برانگیز در حوزه‌های مختلف اجتماعی بویژه در عرصه سیاست می‌باشد. اینکه چه ساز و کارهایی را عقلانی بدانیم و چه مؤلفه‌هایی را غیرعقلانی، میان صاحب‌نظران دیدگاه‌های متفاوت و گهگاه متضادی وجود داد اما بدور از این مناقشات روند عقلانی شدن یک امر ضروری و محتوم بوده و حتی شاخص عمومی آن نیز برای همگان میرهن و روشن می‌باشد.

ساخت دوجانبه و چندجانبه قدرت، پاسخگویی سیستم سیاسی به تقاضاهای جامعه، دموکراتیزه شدن بوروکراسی، شکل‌گیری طبقات اجتماعی و هویت‌یابی طبقات و تفکیک آنها با شأن و اقشار اجتماعی، تجمع منافع گروهی، تفکیک ساخت سیاسی از ساخت مدیریتی و اداری، تفکیک ساختاری، گردش نخبگان، دیدگاه نرم‌افزاری به امنیت و حوزه خصوصی افراد، نحوه آرایش نیروهای اجتماعی بویژه در بلوک قدرت، گروههای مرجع، دولت حداقل و پرهیز از دولت حداکثر و سرکوبگر، استفاده از ابزارهای نوین در عرصه‌های مختلف اجتماعی، پرهیز از مهاجرت نخبگان و همچنین جلوگیری از مهاجرت درونی فرهیختگان، توسعه موزون و پایدار با حفظ مؤلفه‌های زیست محیطی، شکل‌گیری فرایند ملت - دولت و کاهش شکاف میان آنها، تقویت نهادهای میانی و مدنی در جهت انتقال تقاضا و داده‌ها به سیستم

سیاسی، وجود نگرش از پائین به بالا در بین نخبگان قدرت، کسب و حفظ قدرت بر اساس قواعد مردم‌سالاری و توزیع مجدد آن، انتقال مسالمت‌آمیز قدرت و ... از شاخصهای عمومی و وجه اشتراک فرایند عقلانی شدن سیاست بوده که کمتر مورد مناقشه و اختلاف می‌باشد.

ما در این کتاب با عنایت به شاخصهای مذکور، مجموعه مقالاتی را به رشته تحریر درآورده‌ایم که هر یک از آنها را بطور کامل شاخصهای مذکور را بازشناسی و مورد بررسی قرار داده است که البته بسیاری از این مقالات و مکتوبات بصورت غیرمستقیم به مقوله عقلانیت سیاسی پرداخته است اما در یک نگاه کلی و کلان‌نگر روند عقلانی شدن را در کلیه حوزه‌ها بویژه در عرصه سیاست و اجتماع در اختیار خوانندگان قرار می‌دهد.

در مقاله «چشم‌اندازی به انقلاب و اصلاحگری در ایران» به فرایند عقلانیت سیاسی پس از پیروزی انقلاب اسلامی اشاره نموده و با بررسی تاریخی، روند دموکراتیزه شدن تقاضاهای مردم را به نقد و بررسی گذاشته است. در مقاله «رفتارشناسی سیاسی و الگوی رأی‌گیری در ایران» به گروههای مرجع و چگونگی شکل‌گیری گروههای جدید و مؤثر در عرصه اجتماع ایران پرداخته و در نهایت این امر را اثبات می‌کند که روند عقلانی شدن سیاست در حوزه الگوی رأی‌گیری، روبه پیشرفت بوده اما موانع ساختاری و تاریخی ایران، مانع از شکل‌گیری واقعی و عرصه‌عریان آن گردیده است، در نتیجه بصورت مقطعی و تحت تأثیر عمومی جامعه، ظهور

کرده است.

مقاله «فرایند عقلانیت سیاسی در ایران» بصورت جدی و اساسی به موضوع اصلی کتاب پرداخته و با بحث ریشه‌ای و تاریخی، روند عقلانی شدن را با نقد علل اقتدارگرایی دولت در ایران دنبال می‌نماید. اما مبحث گردش نخبگان به عنوان شاخص مهم و اساسی عقلانیت سیاسی، در مقاله «نخبگان و فرایند نخبه‌گرایی در ایران» دنبال می‌شود. در این مقاله با بررسی ماهیت نخبگان (قدرت فکری و ایدئولوژیک‌ساز و بسیج‌گرا و ...) از ایران باستان تا بعد از اسلام و همچنین انقلاب اسلامی، این نکته را گوشزد می‌نماید که جامعه ایران، علیرغم تورم نخبگان با دایره بسته نخبگان مواجه بوده است.

«کالبد شکافی یک نظریه، دانشگاه و گفتگوی تمدنها، نماد عقلانیت سیاسی» مقاله دیگری است که به تبیین تئوری گفتگوی تمدنها و جایگاه دانشگاه به آن پرداخته و در نهایت این امر را گوشزد می‌کند که پیش شرط تحقق گفتگوی تمدنها، وجود زمینه‌های گفتگوی افراد در جامعه ایران بوده که در پناه عقلانیت سیاسی (مثل آزادی بیان، آزادی فعالیت احزاب و ...) محقق خواهد شد.

مقاله «چالشهای امنیتی ایران، پیش شرط عقلانیت سیاسی»، بطور جدی و مستقیم به دیدگاه نرم‌افزاری امنیت به عنوان شاخص عقلانی شدن اشاره نمود و با نقد دیدگاه سخت‌افزاری، به تصمیم‌سازان و

تصمیم‌گیران کشور، نگرش تلفیقی را در مقوله امنیت به آنها توصیه می‌کند. در ادامه مقاله ضمن بررسی الگوهای تعارضی - امنیتی در بعد از انقلاب اسلامی به چالشها، تهدیدات و بحرانهای امنیتی در سه سطح نخبگان (بسته بودن گردش نخبگان، عدم وحدت نظر نخبگان در باب مسایل مختلف از جمله توسعه و وجود مراکز متعدد تصمیم‌گیری، مردم فقر و شکاف طبقاتی، بی‌تفاوتی سیاسی و حرکت‌های گریز از مرکز)، لایه میانی (فرار مغزها، بیکاری) مورد بررسی قرار داده است.

در پایان کتاب نیز مقاله «ضرورت عقلانیت سیاسی در عرصه فرهنگ (شناخت ابزارهای نوین تبلیغی)» به خود اختصاص داده است که بر ضرورت شناخت ابزارهای جدید فرهنگی و همچنین بازشناسی هویت ایرانی و اسلامی و استفاده از تجربیات مثبت تمدن غالب بشری تأکید دارد و این نکته را گوشزد می‌کند، عقلانیت در عرصه فرهنگ، حکم می‌کند که هرگونه تصمیم‌گیری در این حوزه، باید با توجه به این سه لایه فرهنگی (ایران - اسلام و غرب) و با حذف خرافات و باورهای غلط از فرایند انحرافی «تحجر مذهبی، ناسیونالیسم کور احساسی و غریزدگی» بدور بمانیم.

لازم است که از زحمات کلیه دوستان و آشنایان که مرا در جهت ارتقاء سطح کیفی یاری نموده‌اند کمال تشکر را بعمل آورم بویژه از آقایان صابر منیری (مدیریت انتشارات پرسمان)، فراهانی و همچنین خانم قهرمانی که

در طول تحقیق از نکته نظرات فنی خویش دریغ نورزیدند.

در پایان نیز از حوصله و صبر همسر عزیزم که زمینه را برای آرامش فکری اینجانب فراهم آورد تا بتوانیم اثری ناچیز که تقدیم به پارسا فرزند دل بندش نموده‌ام - که در حقیقت تقدیم به هر دوی آنها می‌باشد - نهایت تشکر و قدردانی را بعمل می‌آورم.

منتظر انتقادات سبز خوانندگان محترم نیز می‌باشم و از نقد عالمانه و دفاع معقولانه بشدت استقبال می‌کنم.

حسین امانیان

زمستان ۱۳۸۳